

قضا و قدر

از مجموعه کتاب‌های قرآن و مهارت‌های زندگی

۲۱

گروه تحقیق: محمد حسن صاحب‌دل، طیبه زارع‌اندریان

محمد صاحب‌دل، هلن افسری

با نظارت: دکتر محمد بیستونی

بیستونی، محمد، ۱۳۳۷ -
قضا و قدر / گروه تحقیق محمد حسن صاحب‌دل... [و دیگران]؛

با نظارت محمد بیستونی.

قم: بیان جوان، ۱۳۹۰.

۸۱ ص: ۱۰×۷ س.م. ... از مجموعه کتابهای قرآن و مهارتهای زندگی؛ ۲۱

دوره: ISBN 978-600-228-022-0؛ ISBN 978-600-228-034-3؛

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا. کتابنامه به صورت زیرنویس.

گروه تحقیق محمد حسن صاحب‌دل، طیبه زارع‌اندریان، محمد صاحب‌دل، هلن افسری.

قضا و قدر - جنبه‌های قرآنی

بیستونی، محمد، ۱۳۳۷ -

صاحب‌دل، محمد حسن، ۱۳۴۴ -

۲۹۷/۱۵۹

ق ۶ ۱۳۹۰ ع/ق ۱۰۴ BP

۲۳۳۷۵۶۱

کتابخانه ملی ایران

عنوان: قضا و قدر

گروه تحقیق: محمد حسن صاحب‌دل، طیبه زارع‌اندریان

محمد صاحب‌دل، هلن افسری

با نظارت: دکتر محمد بیستونی

ویراستاری، تایپ و صفحه‌آرایی: فاطمه سرزمینی

چاپ و صحافی: مرکز چاپ سپاه

نوبت و تاریخ چاپ: اول، بهمن‌ماه ۱۳۹۱

شماره گسترش: ۳۰۰۰ نسخه

ناشر: انتشارات بیان جوان

شابک: ISBN 978-600-228-034-3

حق چاپ محفوظ نیست و هرگونه نسخه‌برداری و چاپ از این کتاب
به منظور توسعه فرهنگ قرآن کریم، با اخذ مجوز کمی از
مؤسسه قرآنی تفسیر جوان بلامانع است

نشانی: تهران خیابان پاسداران - بین گلستان هشتم و نهم - شماره ۴۵۱ -

تلفکس: ۲۲۵۸۹۶۲۶ - WWW.TafsireJavan.com

متن تأییدیه مرجع عالیقدر حضرت آیه الله العظمی جعفر سبحانی
رئیس رشته های تخصصی تفسیر ، تبلیغ و کلام در حوزه علمی قم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یکی از گام های مؤثر که باید مفسران اسلامی در تشریح و
تفہیم مقاصد عالی قرآن بردارند این است که، دگرگونی عمیقی در
شیوه تفسیر به وجود آورند و از تکرار تفسیر قرآن به شیوه ترتیبی
که سوره به سوره یا آیه به آیه است، خودداری نمایند و توجه خود را
به شیوه دیگری که همان «تفسیر موضوعی» است، معطوف سازند.
آن گاه خواهند دید در این نوع تفسیر چه پنجره های زیبایی از علوم و
معارف قرآن در چشم انداز تفسیری آنان گشوده می شود.

در همین راستا برادر فرزانه جناب آقای دکتر محمد
بیستونی رئیس گروه مؤسسات قرآنی تفسیر جوان در تلاشی
بیست ساله بالطف و عنایات ویژه الهی شش نوع تفسیر موضوعی
برای شش مخاطب هدف تحت عناوین تفسیر کودک، تفسیر
نوجوان، تفسیر جوان، تفسیر زنان، تفسیر مردان و تفسیر خانواده با
نظارت علمای برجسته حوزه های علمیہ تألیف و منتشر نموده و
چندین کتب ارزنده قرآنی و تفسیر موضوعی مستقل را نیز تحت
عناوینی همچون تغذیہ، باستان شناسی، هنرهای دستی،

دنیای حیوانات، شعر و شاعری، آب و باران، فقر و ثروت، نهج البلاغه
جوان، خلاصه الغدير، لغت شناسی و مفاهیم قرآن کریم و... را با نگاه
ویژه به قرآن، حدیث و علوم روز برای نسل جوان تألیف و چاپ و
منتشر نموده است که این حجم از فعالیت‌های تأثیرگذار قرآنی در نوع
خود کم نظیر می باشد.

برای ایشان تداوم توفیقات و طول عمر همراه با صحت، عزت
و حسن عاقبت را خواهانم و به همه خانواده‌های محترم و جوانان
عزیز توصیه می‌نمایم از همه آثار ارزشمند و کاربردی ایشان که با
محتوای عمیق و ساده و زیباترین شکل ارائه شده است حداکثر
استفاده را بنمایند.

قم - جعفر سبحانی

۸۸/۸/۴

پیش گفتار

قرآن کریم در آیات ۸۲ سورهٔ اِسرَاء و ۴۴ فَصَّلَتْ و ۵۷ یونس خود را به عنوان نسخهٔ شفا بخش معرفی می‌کند. بنابراین می‌توان این کتاب آسمانی را همچون داروخانه‌ای فرض کرد که بیماران و نیازمندان متناسب با نوع بیماری و نیاز خاص خود باید به سراغ آن رفته و برنامهٔ زندگی و نجات خود را از این گنجینه معنوی و مادی انتخاب کنند تا پرنده زیبای خوشبختی را در آغوش گرفته و در ساحل امن و آرام آن طی مسیر نموده و دنیا و آخرت خود را در سایه عمل به محتوای قرآن آباد سازند. در همین راستا گروه مؤسسات قرآنی تفسیر جوان که تشکلی مردمی و غیرانتفاعی است ۱۲ مؤسسه تخصصی قرآنی را تأسیس نموده تا هر یک از مؤسسات متناسب با «مخاطب خاص» یا «موضوع خاص» مندرج در اساسنامهٔ رسمی خود، گروه‌های سنی گوناگون را با آیات مورد نیاز همان گروه مأنوس ساخته و درک و فهم آیات موضوعی را برای آنان ساده و میسر سازد. سیستم مهندسی، طراحی، تحقیق، تألیف یا تلخیص همهٔ آثار قرآنی ما بر این اصل استوار می‌باشد که: «آیاتی را که افراد مختلف بر اساس درک عقلی و سنی خود برای زندگی بهتر نیاز دارند باید یاد بگیرند» همانطور که همین اصل در مورد احکام فقهی نیز تصریح شده و در صفحات اولیهٔ همهٔ رساله‌های عملیهٔ مراجع تقلید عظام قریب به همین

مضمون چنین آمده است: «مسائلی را که انسان غالباً احتیاج دارد واجب است یاد بگیرد». لذا براساس فلسفه وجودی تأسیس هر مؤسسه، شش نوع تفسیر براساس شش جمعیت هدف و دو مجموعه چندجلدی تفسیر موضوعی تحت عناوین: «تفسیر علامه» (۸۰ جلدی، برگرفته از تفسیر المیزان آیه الله محمدحسین طباطبائی ره) و «تفسیر سبحان» (۷۰ جلدی، برگرفته از تفسیر منشور جاوید و سایر آثار قرآنی آیه الله العظمی جعفر سبحانی) و دهها عنوان تفسیر موضوعی، کاربردی و میان رشته‌ای تحت عناوینی همچون باستان‌شناسی، هنرهای دستی، شعر و شاعری، خرافات، سحر و جادوگری، راز خوشبختی و... در مؤسسات مذکور تدوین و منتشر شده است. ویژگی هر یک از تفاسیر هشت‌گانه به شرح زیر می‌باشد:

۱- «تفسیر کودک» ویژه کودکان پیش دبستانی تا پایان دبستان که حدود «۲۰۰ آیه مورد نیاز» برای کودکان عزیز را به صورت گرافیکی، مفهومی و به ۳ زبان فارسی، عربی و انگلیسی در ۳۰ جلد به صورت تمام رنگی با قطع بیاضی در خود جای داده است.

۲- «تفسیر نوجوان» ویژه نوجوانان مقطع راهنمایی است که برگرفته از تفسیر نمونه آیه الله العظمی مکارم شیرازی بوده و حدود «۲۰۰۰ آیه موضوعی» متناسب با نیازهای نوجوانان عزیز را دربرگرفته و با استفاده از ۹ رنگ جذاب در چاپ متن با قطع جیبی در

۳۰ جلد برای جامعه هدف خود طراحی شده و به دلیل دارا بودن فهرستواره موضوعی این امکان را برای نخستین بار برای نوجوانان فراهم می سازد تا بدون نیاز به استاد حدود ۴۰۰۰ موضوع از قرآن کریم را به سادگی فیش برداری و تحقیق نموده و در قالب مقاله یا کتاب ارائه دهند. ضمناً مجموعه ۳ جلدی لغات و مفاهیم خاص این تفسیر اخیراً چاپ و منتشر شده است.

۳- «تفسیر جوان» ویژه جوانان دبیرستانی، دانشجویان و بزرگسالان می باشد که کل آیات قرآن را با استفاده از تفسیر نمونه در ۳۰ جلد به خود اختصاص داده است و جوانان عزیز با استفاده از فهرستواره موضوعی و الفبایی فارسی این تفسیر قادر خواهند بود تا حدود ۱۰/۰۰۰ موضوع مورد نیاز خود را پژوهش و استخراج نمایند. ضمناً تفسیر یادشده در ۵ جلد وزیری و ۲ جلد رحلی به ضمیمه فهرستواره موضوعی نیز چاپ و منتشر شده است.

۴- «تفسیر زنان» در این تفسیر مجموعه آیات مربوط به بانوان محترم استخراج شده و در ذیل هر آیه تفسیر آن بر اساس سه تفسیر معتبر موجود یعنی «تفسیر نمونه» تألیف حضرت آیه الله العظمی مکارم شیرازی و «تفسیر مجمع البیان» اثر گرانسنگ مفسر بزرگ جهان تشیع امین الاسلام مرحوم آیه الله طبرسی (متوفی به سال ۵۴۸ هـ.ق) و «تفسیر المیزان» نوشته مرحوم آیه الله علامه طباطبایی، درج شده است. البته مجموعه مطالب استخراج

شده از تفسیرالمیزان درباره زنان و خانواده به صورت یکجا جمع‌آوری و در پایان کتاب درج شده است. تعداد آیات گزینش شده در این تفسیر «۲۷۵ آیه» می‌باشد. تعداد مجلدات این تفسیر ۲ جلد با قطع وزیری است.

۵ - «تفسیر مردان» که دربردارنده آیات مربوط به آقایان می‌باشد، نظیر آیاتی که وظایف و تعهدات مردان نسبت به خانم‌ها را تبیین نموده یا گروه آیات جهاد و شهادت. تعداد آیات گزینش شده در این تفسیر «۳۵۰ آیه» می‌باشد. تعداد مجلدات این تفسیر ۲ جلد با قطع وزیری است.

۶ - «تفسیر خانواده» که مجموعه آیات مرتبط با مسائل خانوادگی را به صورت تخصصی و موضوعی مورد ارزیابی قرار داده است. تعداد آیات گزینش شده در این تفسیر «۴۲۵ آیه» می‌باشد. تعداد مجلدات این تفسیر ۲ جلد با قطع وزیری است.

۷ - «تفسیر علامه» ویژه جوانان دبیرستانی، دانشجویان و بزرگسالان می‌باشد. هر یک از مجلدات این تفسیر که به یک موضوع خاص و میان‌رشته‌ای مورد نیاز مخاطبین هدف، اختصاص یافته، در مدت ۲۵ سال بتدریج توسط قرآن پژوه محترم و بااخلاص جناب آقای سیدمهدی امین از روی

تفسیرالمیزان، تألیف آیه‌الله محمدحسین طباطبائی "ره" خلاصه‌برداری، دسته‌بندی، فهرست‌گذاری و تحریر شده است.

۸ - «تفسیر سبحان» ویژه جوانان عزیز می‌باشد که با کسب اجازه از محضر آیه‌الله العظمی جعفر سبحانی و با اقتباس از تفسیر منشور جاوید و سایر آثار ارزنده قرآنی معظم‌له به صورت موضوعی و کاربردی تدوین و بتدریج چاپ و منتشر می‌شود. اینجانب فکر اولیه تدوین تفسیر موضوعی و خلاصه برای جوانان عزیز را از فرمایشات رهبر عالی‌قدرمان امام خامنه‌ای «مدظله‌العالی» الهام گرفتم که فرمودند: «سعی کنید حتماً ترجمه و تفسیر مختصری از قرآن به همه یاد بدهید اصلاً این را یکی از برنامه‌های خودتان قرار بدهید که کسی از مرد و زن نماند که از اول تا آخر یک تفسیر خلاصه را نخوانده باشد اگر بتوانید در طول چهار - پنج سال چنین کاری را انجام بدهید دستاورد خیلی بزرگی است.» هدف از تدوین این مجموعه، ارتقاء مهارت‌های زندگی با نگاه ویژه به قرآن و عترت برای احاد افراد جامعه خصوصاً جوانان عزیز می‌باشد، زیرا «قرآن به‌ترین کتاب مهارت‌های زندگی است».

دکتر محمد بیستونی

رئیس مؤسسه قرآنی تفسیر جوان

تهران - بهار ۱۳۹۰

موضوع	صفحه
متن تأییدی حضرت آیه الله العظمی جعفر سبحانی	۴
پیش گفتار	۶
مقدمه	۱۱
مبانی لغوی قضا و قدر	۱۳
انسان و سرنوشت در بیان معصوم	۱۵
جبر یا تفویض	۱۷
مبانی نظریه اشاعره (جبریون)	۱۹
مبانی نظریه معتزله (مفوضه)	۱۹
نقد نظریات اشاعره	۲۰
نقد اشاعره از نظر قرآن کریم	۲۲
آثار شوم اعتقاد به جبر مطلق	۲۴
چرا بعضی افسراد به سرنوشت جبری معتقدند؟	۲۶
سخنی از پیامبر اکرم در بیزاری از جبریون	۲۷
نقد نظریات معتزله (مفوضه)	۲۸

فهرست مطالب

موضوع	صفحه
تقد معتزله از نظر قرآن کریم	۲۹
اَمْزُ بَيْنَ الْاَفْرَئِسْنِ؟	۳۰
بیانی از امام خمینی در مورد امر بین الامرین	۳۱
مثالی از امام خمینی (ره) درباره امر بین الامرین	۳۳
مثالی از آیه الله العظمی خویی در مورد امر بین الامرین	۳۴
انسان و سرنوشت از نظر شهید مطهری	۳۶
حتمی و غیر حتمی بودن قضا و قدر؟	۳۷
قضا و قدر در بیان علی علیه السلام	۴۰
مسأله قضا و قدر در صدر اسلام	۴۱
نقش عوامل معنوی در سرنوشت انسان	۴۲
صدقه‌ای که مرد یهودی را از مرگ نجات داد	۴۴
قرآن و قضا و قدر	۵۱
تحلیل فلسفی خیر و شر	۵۶

موضوع	صفحه
رابطه قضا و قدر با مسأله جبر و اختیار.....	۶۰
تحلیلی دربارهٔ افعال اختیاری.....	۶۷
سرنوشت اعمال.....	۶۹
سرنوشت شوم.....	۷۰
فوائد اعتقاد به قضا و قدر الهی.....	۷۳
کلام آخر.....	۷۵